

Nr 257

Av herr **Andersson** i Brämhult **m. fl.**, *angående statsbidrag till verkstads- och hantverkshus.*

En differentiering av landsbygdens näringsliv framstår som en ytterst angelägen åtgärd för att motverka den fortsatta starka avflyttningen från landsbygden till tätorterna, speciellt till de större städerna. Ett flertal olika utredningar har under det senaste decenniet från olika utgångspunkter behandlat denna differentieringsfråga och vissa praktiska åtgärder har också vidtagits på grundval av detta arbete.

Tyvär är emellertid takten i utbyggandet av företag på landsbygden vid sidan av jordbruk alldeles för låg för att spela någon nämnvärd roll, då det gäller att bereda arbetstillfällena för en större befolkning på landsbygden. Ofta beror detta på att lokaltillgången för nya företag är dålig. Inte minst gäller detta för hantverket och småindustrien. Visserligen har på en del orter i kommunal regi byggts s. k. verkstads- och hantverkshus men utan en mera intresserad och aktiv insats från statens sida torde denna verksamhet komma att förbli alltför obetydlig, i varje fall i de mindre kommunerna, där behovet av att differentiera näringslivet är störst.

1948 års utredning för småföretagens lokalfrågor hade bland annat till uppgift att framlägga förslag angående åtgärder, som avser att främja anskaffning och modernisering av både enskilda och kollektiva verkstadsanläggningar. Denna utredning har sedan början av 1951 förklarats vilande. Emellertid synes oss tiden nu inne att på allvar pröva frågan om statsbidrag till uppförande av verkstads- och hantverkshus i ekonomiskt mindre bärkraftiga kommuner.

Den omständighet, som framför allt talar för ett snabbt lösande av denna fråga, är den kraftiga tillväxten av de yngre årsgrupperna på arbetsmarknaden. Enligt en undersökning, som genomfördes föregående år av arbetsmarknadsstyrelsen, utgjordes antalet ungdomar i åldrarna 13/14—17/18 år år 1950 av 414 000. År 1962 beräknas denna siffra ha stigit till inte mindre än 626 000, d. v. s. en ökning med mer än 50 %. Kungl. Maj:t har med anledning av denna situation uppdragit åt arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning att följa utvecklingen både på arbetsmarknaden och inom skolväsendet samt att föreslå de åtgärder, som kan vara nödvändiga med tanke på att bereda det ökade antalet ungdomar både utbildning och arbetsmöjligheter.

Tidigare lågkonjunkturer har lärt oss att det säkraste sättet att behålla

en hög sysselsättning är att sörja för en god yrkesutbildning. De yrkesutbildade är lättare att placera på arbetsmarknaden och även lättare att behålla kvar på arbetsplatserna i ett ekonomiskt svårt läge. Men en god yrkesutbildning skapar också större förutsättningar för en god konkurrenskraft på världsmarknaden och därmed större möjligheter till standardstegring för vårt folk, även om länder med lägre levnadsstandard ökar sitt inflytande på marknaden. Dessa skäl jämte många andra har lett till att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under åttonde huvudtiteln aviserat förslag, som kommer att innebära genomgripande förändringar och utvidgningar av yrkesundervisningen i vårt land.

Den kommande propositionen om reform av yrkesutbildningen synes komma att bygga på 1952 års yrkesutbildningssakkunnigas förslag, enligt vilket antalet yrkesavdelningar under den närmaste 15-årsperioden skall fördubblas, d. v. s. att antalet sådana avdelningar kommer att vara omkring 2 100 omkring år 1970. Men redan i slutet av detta årtionde bör yrkesutbildningen ha nått en sådan omfattning att den sätter en stark prägel på näringslivet. Till detta måste läggas att den förberedande yrkesutbildningen i klass 9y i enhetsskolan kommer att både förbättra urvalet till de praktiska yrkena och öka antalet praktiskt yrkesverksamma personer. Enligt vad man hittills kunnat bedöma kommer troligen en mera omfattande utbyggnad av enhetsskolan att börja omkring 1960 och därmed också den förberedande yrkesutbildningen att sätta märkbara spår i näringslivets utveckling.

Emellertid är det inte tillräckligt att endast bygga ut förberedande och slutlig yrkesutbildning i ett näringsliv av *nuvarande* struktur. Man måste också se till att de utbildade dels under sin skoltid får tillräckliga valmöjligheter i fråga om yrke, dels också kan påräkna att bli placerade i det yrke de väljer. Med tanke på de tidigare anförda stora årskullarna i åldrarna 13—18 år blir detta mer och mer angeläget. För städernas och större tätorters vidkommande är problemet enklare att lösa än för glesorterna, d. v. s. för de mindre bärkraftiga kommunerna. Skolöverstyrelsens senaste rapport från försöksverksamheten på enhetsskolans område visar detta klart: i tre landsbygdsdistrikt hade eleverna på grund av näringslivets låga differentiering endast två yrken att välja emellan, vilket givetvis inte på något sätt tillfredsställer vare sig elevernas eller samhällets behov. Följden måste bli att de elever, som finner urvalet av yrken alltför begränsat, måste bryta upp från hemorten och därmed bidra till att avflyttningen från landsbygden ökas.

Med andra ord måste landsbygdskommunerna vara rustade att kunna erbjuda sina ungdomar ett rikligt urval av yrken samt också ha möjligheter att erbjuda dem sysselsättning efter skoltidens slut. Om dessa villkor kan uppfyllas kommer differentieringen av bygdens näringsliv mer och mer att underlättas och genomföras.

Det synes oss som om staten genom förhöjda statsbidrag i framtiden skulle komma att stimulera utbyggandet av yrkesutbildningen i mycket hög grad. Redan för nästa budgetår föreslås i runt tal 15 miljoner i ökning till denna verksamhet. Detta är enligt vår mening mycket väl använda pengar. Ännu bättre brukade skulle de emellertid bli, om staten också bidrog till att uppmuntra den småföretagsamhet, som behövs för att få en god grund för ett differentierat näringsliv på landsbygden. Vi menar, att tillkomsten av verkstads- och hantverkshus skulle utgöra ett ytterst värdefullt tillskott både för att göra yrkesutbildningen mera effektiv och för att åstadkomma flera arbetsmöjligheter i bygden.

Ett verkstads- eller hantverkshus är en byggnad, i vilken inrymmes lokaler för ett flertal hantverkare eller småindustriidkare. Byggnaden uppföres numera vanligen av kommunalt företag i syfte att stimulera näringslivet i orten. Ett verkstads- eller hantverkshus kan stimulera till nya företag, idérika människor kan med relativt ringa kapitalinsats sätta i gång verksamhet och därmed bereda sysselsättning och utkomst åt flera. Statsbidrag till sådan verksamhet i de mindre kommunerna skulle på relativt kort tid kunna förändra näringslivets struktur i en ort.

Med anledning av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att frågan om statsbidrag till verkstads- och hantverkshus, antingen genom återupptagande av den vilande utredningen angående småföretagens lokalfrågor eller genom annan särskild utredning, måtte prövas i så god tid, att proposition i ärendet kan föreläggas 1956 års riksdag.

Stockholm den 26 januari 1955

Torsten Andersson
i Brämhult

Nils G. Hansson
i Skegrie

Gunnar Ericsson
i Näs

Gunnar Larsson
i Luttra